

Quaderns de Vilaniu (IEV), núm. 68: 5–20 (2015)

L'Institut Jaume Huguet (antiga Escola del Treball) a través de les lleis d'educació

Jordi Tuset Vallet

Una efemèride com la del 90è aniversari bé val una aturada, una mirada enrere, quelcom que ens faci conscients d'allò que hem viscut i d'allò que ens projecta al futur.

Aclaparats com anem pel nostre programat dia a dia, no pensem a gaudir d'aquest present tan intens.

Som conscients de la quantitat de persones que han compartit amb nosaltres aquest gran viatge de noranta anys?

Si fem el silenci, potser encara sentirem les il·lusions d'aquells nois i noies dels anys vint, perquè potser també són les nostres. Només ens cal recordar que tenim besavis, avis, pares, fills i néts amb qui podem compartir experiències i que ens poden recordar les seves vivències, les seves inquietuds de joventut, potser no tan allunyades de les nostres, o menys del que ens imaginem.

Per recórrer aquest trajecte de vivències, amb l'Escola com a comunitat que les va propiciar, l'equip de redacció va pensar que el repàs de la nostra història es podria fer a través de les lleis d'educació, per tal de cercar un enfocament una mica diferent, que fins ara no s'ha fet.

Si es tracta de cercar els orígens i anem a les beceroles, trobem la Llei Moyano de 1857, un dels escassos intents de regulació estatal, mitjançant la qual es van crear els «ensenyaments especials», que es dirigien a la formació de mestres, enginyers, etc., és a dir, l'elit. No obstant això, deixava al marge una classe treballadora que no tenia assegurada ni la formació primària.

El 1881 es van crear les «escoles professionals d'arts i oficis», que es poden considerar l'embrió de la iniciativa institucional en el món de l'aprenentatge industrial (escoles superiors d'indústria, escoles industrials).

El 1911 es va publicar la Llei d'aprenentatge industrial, de 17 de juliol, que és una de les fites importants en el marc de la formació professional, ja que regulava el contracte d'aprenentatge i els drets i les obligacions d'aprenents i patrons.

Com ja hem indicat, en aquells moments es donava importància a un tipus de relació entre mestre i aprenent. No obstant això, la realitat del desenvolupament industrial va portar a canviar la relació establerta cap a una altra en la qual el patró buscava operaris a baix salari i l'aprenent buscava una feina que li permetés aprendre un ofici i guanyar-se un jornal.

En aquells temps es van produir també diverses iniciatives en les àrees industrials per part d'institucions públiques com l'Escola del Treball de Barcelona, 1913, centres de mancomunitats, escoles d'aprenents de grans empreses i, així mateix, per institucions de caràcter religiós, amb plans d'estudis avançats per a l'època, pensant en el baix nivell general d'instrucció que predominava. Cal dir que la formació professional en aquesta etapa era gestionada per les empreses, per als seus treballadors o per als fills dels seus treballadors, institucions públiques locals o institucions de caràcter benèfic o religiós.

En una segona etapa, és l'Estat qui pren el timó d'una regulació dels ensenyaments de formació professional. Coincideix amb la dictadura de Primo de Rivera, preocupada per reduir l'analfabetisme tècnic predominant en l'època, mitjançant la creació d'un ensenyament professional adequat.

Alguns autors indiquen que, en aquests moments, a Espanya, hi havia vint escoles industrials, a més de les altres d'arts i oficis.

En aquest context es publiquen l'Estatut d'Ensenyament Industrial, de 1924, i l'Estatut de Formació Professional i Aprenentatge, de 1928, que complementava l'anterior.

Plantejava una fórmula de gestió basada en una junta central i patronats locals, sostinguts per l'Estat, les diputacions i els municipis, amb la facultat d'inspecció assignada a l'Estat.

Es considera aquest últim estatut com la norma que, de manera clara, cobria les necessitats d'una veritable formació professional institucional, amb la creació d'una xarxa de centres organitzats a escala provincial (escoles elementals de treball i escoles superiors de treball) i dependents del Ministeri de Treball i Previsió. Els alumnes d'aquestes escoles eren, en general, o bé treballadors o bé aprenents.

En aquest context, arribem a Valls, i el 6 d'octubre de 1924, a l'antic convent del Carme, començà a funcionar l'Escola Professional de Valls.

En trobem les primeres notícies a la premsa local, que començà, a partir del mes de març de 1924, a donar informacions sobre conferències, xerrades i articles que tenen un mateix denominador comú: procurar potenciar la cultura dins l'àmbit de la classe treballadora de la nostra ciutat.

La primera notícia és sobre una xerrada que, sota el títol de «Necessitat de la cultura de l'obrer», fou pronunciada, a la seu de l'Aroma Vallenca, pel Dr. Francesc Ballesté i Castelló.¹ El punt central de la seva tesi fou la importància cabdal de la

¹ *Juventut (Per la Fe i la Pàtria)*, setmanari, núm. 272, de l'1 de març de 1924, pàg. 2-3.

instrucció i la cultura per a qualsevol humà, «els tres factors que en l'ordre material intervenen en el desenvolupament de la vida humana satisfent-li totes ses imperioses necessitats: la intel·ligència, el treball i el capital, [...] el qui ha començat a fer-se una cultura [...] sempre fretura per augmentar son cabdal intel·lectual». Ballesté acabà fent una referència, ja explícita, als obrers i a la transcendència de la seva formació: «L'obrer s'ha d'il·lustrar per mitjà de l'estudi, del llibre, de la conferència, de la pregunta feta a altri. No ha de consentir que sa ignorància arribi fins a desconèixer la procedència i el perquè de moltes coses de son ofici.»

Una segona informació apareixia al cap de poc temps i es feia ressò d'una conferència pronunciada el 30 de març, també a la seu de l'Aroma Vallenca. És la primera vegada que surt apuntada la idea d'una escola professional. El mateix titular així ho indica: «Necessitat de la creació d'una escola de formació professional a Valls».² El ponent fou Cèsar Martinell i Brunet, arquitecte, que exposà des de bon principi «[...] l'estat lamentable en què avui es troba, salvant rares excepcions, la classe obrera, els elements de la qual executen de rutina llur ofici o professió, sens saber el per què i el com de son treball. Treballar en tals condicions és convertir l'home en una màquina més, quant aquest ço que ha d'ésser és un element conscient i amb la necessària capacitat per a rendir el màxim de quantitat i qualitat en son labor».³

Si seguim, doncs, en aquesta primavera tan prolífica per a la futura escola, es va convocar una reunió d'obrers i patrons per parlar del tema:

Convocada por los iniciadores del proyecto de creación de una Escuela de Artes y Oficios, el domingo pasado se celebró en la Aroma Vallense una reunión a la que asistieron un patrono y un obrero de cada uno de los principales estamentos industriales de la ciudad. Todos los presentes convinieron en la necesidad de la realización de dicho proyecto, ofreciendo su apoyo más decidido a sus iniciadores, y adoptándose varios acuerdos que tienden a dar al mismo una posibilidad práctica y segura.

No hi ha cap registre de l'època sobre els acords presos en aquella reunió. Potser un acord va ser proposar, a totes les seccions d'ofici de la localitat, que cada treballador contribuís amb 10 cèntims setmanals per a la creació i el manteniment de l'escola.⁴

Al cap de poc temps, es va parlar de la creació d'un patronat que substituïa la comissió gestora, i on hi havia representada l'Administració local amb l'alcalde com a president i, a més a més, obrers i patrons.⁵

² *La Crònica de Valls*, setmanari, núm. 977, del 5 d'abril de 1924, pàg. 3.

³ La conferència íntegra es troba a l'opuscle *Els inicis de l'Escola de Mestratge Industrial de Valls*, C. Martinell, pàg. 9-24, edita AAEEI – Valls 1970.

⁴ *La Crònica de Valls*, núm. 982, del 10 de maig de 1924, pàg. 2.

⁵ *Ministerio de Educación y Ciencia, 50 Aniversario de la Escuela de Maestría Industrial «José M. Fàbregas» de Valls. Centro de Formación Profesional*, pàg. 16, editat per la Comisión Ejecutiva del Cincuenta Aniversario de la Escuela de Maestría Industrial de Valls, Valls, 1974.

L'aportació de l'Ajuntament a aquest projecte es va consolidar amb la cessió d'un local, l'exconvent del Carme, i amb una subvenció de 5.000 pessetes.⁶

Durant la resta del mes de setembre, la premsa val·lenca va fer públic l'anunci de l'obertura de matrícula i va comunicar com a data d'inici de les classes el dia 6 d'octubre i l'acabament del curs per al 30 d'abril de l'any següent. Tots els estaments de la vila val·lenca participaren en aquest fet, des de l'Ajuntament com a institució, els patrons i els obrers com a peces de l'entramat social i màxims beneficiaris de la idea, fins als prohoms que, amb les seves opinions, n'impulsaren la creació.

En aquella època, quan la població de Valls era d'uns 10.000 habitants, s'orientaven les especialitats en funció del caràcter de la seva indústria.⁷ Una indústria al voltant del tèxtil i dels adobats, la metal·lúrgia (tallers mecànics, llaners), la fusta (fusteries, construcció de carros i ebenisteria) i les fàbriques diverses (teules, sabó, pastes i sopes i d'espardenyes). El pes d'aquestes indústries va fer que les especialitats que s'implantaren a l'Escola Professional fins al curs 1929-1930 fossin les corresponents a mecànica, teixits, fusteria, mestre de paleta i classes especials de comptabilitat i tenidoria de llibres.

Emparats per l'Estatut de Formació Professional i Aprenentatge de 1928, i essent ministre de Treball el marquès de Guad-el-Jelú —que seria un gran entusiasta de l'Escola de Valls— el dia 7 d'octubre de 1928 va ser aprovada la carta fundacional de l'Escola i va passar a denominar-se Escola del Treball.

Aquesta estructura va perdurar sense canvis rellevants fins després de la Guerra Civil.

Després de la guerra, les classes no van poder tornar al vell edifici del Carme. Provisionalment, les classes dels nois s'impartiren al Grup Escolar; les de les noies, a Sant Roc, i les pràctiques, al taller de l'edifici del Carme. Aquesta provisionalitat va durar fins a l'any 1942, quan començaren les obres de rehabilitació de l'antic quarter, que l'Ajuntament havia adquirit del Banc de Valls el 3 de setembre de 1941 i, un mes més tard, la ciutat el va cedir a l'Estat, als efectes que fos destinat, pel Ministeri d'Educació, a l'Escola del Treball. Així, el curs 1942-43 es va iniciar a les noves instal·lacions de l'antic quarter.

Arribats a mitja centúria, el 1949 es va publicar la Llei de bases de l'ensenyament mitjà i professional i el 1955 la Llei orgànica de formació professional industrial.

Mitjançant la primera es va crear un batxillerat laboral, diferent de l'anomenat batxillerat universitari. Les bases de la llei perfilaven un batxillerat tècnic amb un any de caràcter formatiu general i quatre d'especialització professional. Les especialitzacions impartides eren l'agrícola i la ramadera, la industrial, la minera, la marítima i

⁶ «La Crònica de Valls», núm. 999, del 6 de setembre de 1924, pàg. 2.

⁷ *Reglamento de la Escuela de Industriales de la Ciudad de Valls (aprobado por el Excmo. Ayuntamiento en sesión de 11 de agosto de 1904)*, Impremta d'E. Queralt, Valls, 1904.

Sala de mecanografia. JHAET

les «professions femenines». Aquest batxillerat no va tenir gaire acceptació, encara que la major assistència es donava en la modalitat agrícola i ramadera.

A casa nostra, sota l'empara de la nova Llei, el juliol de 1952 es creà el nou Institut Laboral, l'actual Narcís Oller, al mateix edifici que l'Escola del Treball i en la modalitat agrícola i ramadera.

Aquesta Llei va iniciar un procés d'integració total de les escoles a l'Estat. Va desaparèixer el Patronat Local de Formació Professional i l'Escola va iniciar les seves tasques educatives en règim diürn, a més del nocturn. L'escola perdia en iniciativa privada i obtenia la seva incorporació a l'ensenyament oficial i als seus plans d'estudis unificats, la qual cosa va permetre atorgar els títols d'oficial i de mestre industrial.

Aquest pla d'estudis, però, marcava un itinerari massa llarg i va ser modificat mitjançant el decret de 21 de març de 1958, que va establir un nou pla que reduïa a tres cursos acadèmics el Grau d'Aprenentatge (Oficial) i a dos, el de Mestre Industrial.

Plantejava una formació pràctica, molt lligada al sector industrial, i incorporava alguns aspectes lligats al desenvolupament de les competències personals i socials.

Mitjançant aquesta Llei s'assegurava un finançament estatal de la formació professional i es donava participació a l'organització sindical (institucions laborals), a l'Església (escoles professionals) i a les empreses (escoles d'aprenents).

Durant els seixanta, i més concretament l'abril de 1965, l'Escola va rebre el nom d'Escola de Mestria Industrial Josep M. Fàbregas.

Aquest sistema va gaudir d'un gran reconeixement a la seva època, ja que atenia les necessitats d'un teixit industrial en plena expansió i, a més, facilitava una formació orientada al treball i al mateix temps educadora, i oferia esperances de progrés i promoció per als fills dels treballadors.

I arribem a la Llei general d'educació de 1970, amb la integració de la formació professional al sistema educatiu.

Malgrat el prestigi que el sistema derivat de la llei de 1955 havia adquirit, l'incessant progrés econòmic i tecnològic, amb l'aparició de les noves tecnologies en el sector elèctric i electrònic que permetien avenços en l'automatització dels sistemes productius, l'aparició de nous sectors d'ocupació lligats al sector serveis i la influència dels corrents europeus feien pensar que el model de formació professional industrial, com a alternativa als estudis generals, havia de ser reestructurat.

En aquest context, la llei de 1970 va plantejar una revolució del model vigent, va intentar acostar-lo a la idea d'integrar la formació professional en el sistema educatiu, que a Europa estava llavors vigent. D'una banda, el sector serveis començava a ser clau en l'economia del país i, per tant, havia de formar també el personal especialitzat per treballar-hi. De fet, es van incorporar noves branques, amb professions i especialitats lligades a aquests sectors, com comerç, administració, sanitat, hostaleria, turisme, etc., que abans no existien o estaven disperses entre diferents ministeris, i es van integrar en el sistema educatiu.

D'altra banda, la formació professional no havia de tenir la funció de ser una carrera alternativa per als fills dels treballadors, sinó que havia d'incorporar les passes necessàries que permetessin el trànsit entre els diferents nivells del sistema educatiu per poder incorporar els joves al mercat de treball i amb una formació especialitzada amb més nivell en educació general i, alhora, flexible.

Com que la prioritat del moment era la generalització de l'escolarització fins als setze anys, es va plantejar un primer nivell d'FPI com a alternativa d'escolarització per als que no obtinguessin el graduat d'EGB i amb una passarel·la al següent nivell, un nivell d'FPII per a la continuïtat dels estudis de BUP, i un nivell d'FPIII, lligat a la universitat, que mai no es va arribar a implantar.

Amb la progressiva implantació de la formació professional, durant el curs 1974-75, l'Escola passa a denominar-se Centre Nacional de Formació Professional de 1r i 2n Grau.

Era una formació professional «academista», que tractava de compaginar la formació en cultura general (científica i humanística) amb una formació específica de l'especialitat professional. És a dir, la càrrega horària de cultura general era tan important com la tecnopràctica.

Aquesta organització responia a un plantejament polític i social de l'educació global com a possible «ascensor» social. No concebia que la formació tècnica dels alumnes no anés acompanyada d'una forta formació intel·lectual.

Aquest model va generar un intens debat —de fet, la seva ordenació es va produir el 1976— entre els defensors del nou model i els sectors de més influència en l'antic model de formació professional industrial, fonamentalment l'Església i l'organització sindical. Tot això, unit a l'escàs finançament previst i la situació de debilitat política d'aquell moment, va reorientar l'esquema proposat i es va tornar a una superposició de models, amb recuperació de fet de les vies paral·leles, ple de contradiccions. Com a resultat d'això, el desprestigi de la formació professional es va estendre ràpidament, sobretot en els primers nivells, malgrat el gran nombre d'alumnes que accediren en aquells moments a alguna formació professionalitzadora.

Malgrat aquest fracàs, i tal com s'ha dit abans, es van aportar diversos elements molt importants per a la nova formació professional:

- Es va integrar la formació professional en el sistema educatiu en connexió amb la formació general i es van integrar, en aquest sistema, moltes activitats formatives disperses, tant des de l'àmbit privat com des d'altres ministeris.
- Es va introduir un missatge capital: que els joves havien de seguir estudiant, per qualsevol de les vies que s'oferien en els centres educatius, tot i que això es va veure afavorit pel context econòmic favorable del moment.
- Tot i que de manera experimental, es van començar experiències de pràctiques en empreses per a alumnes de la formació professional, amb la col·laboració de les associacions d'empresaris.

Durant aquest període, a la nostra Escola s'implantaren les branques de química i delineació, així com el primer grau de la branca administrativa i el primer cicle de la branca agrària.

És també el període en què començaren les classes a les seccions de Montblanc, el Vendrell i Santa Coloma de Queralt com a centres adscrits al Centre Nacional de Formació Professional de Valls.

Arribem a la dècada dels vuitanta, i l'Escola es va anomenar, aleshores, Institut de Formació Professional i, coincidint amb la inauguració de la nova seu al carrer Creu de Cames l'any 1981, la seva denominació fou Institut Politècnic de Formació Professional.

I es va publicar la Llei orgànica reguladora del dret a l'educació, 8/1985, de 3 de juliol. Coneguda per les seves sigles LODE, no era una llei que afectava l'estructura del sistema educatiu, sinó que regulava la dualitat de centres docents, la participació en l'ensenyament de la comunitat educativa, el dret a l'educació i determinava la direcció democràtica, davant la tecnocràtica anterior. En conseqüència, el consell escolar passava a ser l'òrgan rector dels centres. El seu desenvolupament més concret en els temes citats consta en el RD 2376/1985. Aquest decret va ser modificat parcialment pels reglaments orgànics d'escoles d'educació infantil i de col·legis d'educació primària i d'instituts de secundària i per l'ordre de 29 de juny de 1994, per la qual s'aproven les instruccions que regulaven l'organització i el funciona-

ment de les escoles d'educació infantil i dels col·legis d'educació primària. També va ser reformada en gairebé la seva totalitat per la LOPEG (Llei orgànica de 9/1995, de 20 de novembre) de l'avaluació, la participació i el govern de centres docents.

Just estrenats els noranta es va aprovar la Llei d'ordenació general del sistema educatiu de 1990 (LOGSE). En una època política diferent, i després de certes etapes de grans crisis d'ocupació, amb gran nombre de població jove amb ganes o necessitat d'estudiar i amb un país integrat a la comunitat europea —i, per tant, subjecte, d'alguna forma, a les seves directrius—, es va tornar a abordar la reforma del model de formació professional.

I es va fer en el context de la reforma educativa de la LOGSE:

- L'escolarització es va perllongar fins als setze anys en un tronc comú, amb alternatives metodològiques. Es comença a impartir l'educació secundària obligatòria (ESO) i, per tant, a Valls també passàvem a ser l'Institut d'Educació Secundària Josep M. Fàbregas. I vam començar a familiaritzar-nos amb els crèdits comuns, els variables i els de síntesi. I amb la implementació dels crèdits variables d'ampliació i reforç comença a valorar-se molt més el tractament a la diversitat.
- Es va recuperar el model educatiu inicialment previst, tot i que no havia estat implantat, en la llei de 1970, amb passarel·les de comunicació entre els nivells.

Orquestra. JHAET

- Es va integrar la formació professional específica en els instituts d'ensenyament secundari i, a l'Escola de Valls, que ja tenia integrada la formació professional, es van començar a impartir tres modalitats del nou batxillerat: humanitats i ciències socials, naturalesa i salut i tecnologia.
- Així mateix, van començar a impartir-se els cicles formatius de les famílies d'administració, comerç i màrqueting, electricitat i electrònica i fabricació mecànica. Per contra, les famílies de fusta, química i delineació es van centralitzar a Tarragona.
- Es van establir requisits acadèmics d'accés a aquests nivells de formació professional específica.
- Es va establir un sistema d'elaboració de títols de formació professional basat en l'anàlisi de les activitats en el sector productiu i l'associació de programes formatius a les competències formulades per a l'execució d'aquestes activitats i que permetia desenvolupar les situacions de treball requerides en l'ocupació.
- Institucionalització de les pràctiques en empreses, cosa que ajudava a l'aproximació escola-empresa i a donar valor a aquesta formació com a via d'accés a l'ocupació.
- El catàleg contenia vint-i-dues famílies professionals i uns 141 títols de grau mitjà i superior.

En aquest nou context socioeconòmic hi va incidir el fet que els fills dels obrers ja no volien ser obrers i que les noves tecnologies exigien capacitats més generals i àmplies per al progrés a nivells més alts de qualificació. Alhora, la integració dels ensenyaments en els IES contribuiria a pal·liar l'estereotip de via alternativa d'educació per a pobres. Tanmateix, potser aquesta llei va ser massa radical en l'esquema de passarel·les.

En un temps en què l'aprenentatge al llarg de la vida adquiria gran importància, convenia obrir bretxes controlades entre aquestes passarel·les per ampliar les oportunitats de progressió en els estudis.

A més, la LOGSE va deixar sense resoldre el problema dels joves que no aconseguien obtenir el títol de graduat. I va produir taxes d'abandonament del sistema per part de joves sense cap tipus de titulació, la qual cosa no es podia permetre en una societat moderna, malgrat els febles intents per consolidar i donar valor als programes de garantia social, destinats a aquests joves.

Tot seguit, a través del Departament de Treball es creà l'Escola d'Oficis per a Joves en Atur, i l'Escola de Valls acollí les especialitats de fusteria, manteniment elèctric i mecànica.

S'esdevenia, doncs, una nova proposta: la formació ocupacional.

D'altra banda, i en paral·lel amb la formació professional del sistema educatiu, es va institucionalitzar un sistema de formació ocupacional gestionat des de llavors per l'Inem i dotat d'un potent suport econòmic. Arran de l'ingrés de l'Estat a la Comunitat Europea el 1985, es va tenir accés als fons

estructurals del Fons Social Europeu, la qual cosa va permetre posar en marxa el Pla de Formació i Inserció Professional (Pla FIP), desenvolupat per Ordre de 31 de juliol de 1985 i prorrogat successivament. Estava destinat als aturats, que en aquell moment superaven el 20%. Va ser la primera vegada que el concepte de treball en acabar els estudis i per a tota la vida nascut als anys seixanta quedava superat en aquells moments de crisi d'empreses i d'ocupació.

En aquests inicis dels noranta, l'Institut va dur a terme el primer curs transnacional de la branca elèctrica, amb la realització de les pràctiques a les regions italianes de la Llombardia i Bolzano. Va ser una experiència pionera a Catalunya i la seva funcionalitat entroncava amb la formació contínua i ocupacional de les persones.

Aquesta època coincidia amb una necessitat i una consciència d'adaptació als nous requeriments dels llocs de treball i a la competència per l'ocupació, derivades de la nova situació i de les noves polítiques emanades d'Europa. Va ser el Reial Decret 631/1993, de 3 de maig, el que va regular el Pla Nacional de Formació i Inserció Professional.

A més, amb aquests fons europeus es va promoure la creació de les escoles taller per a la formació també de la població desocupada.

No obstant això, l'abundància de fons i la necessitat de gastar-los en cada exercici originava que no es creessin unes infraestructures i més equipaments que suportessin un subsistema de formació ocupacional complementari de l'educatiu, sinó que es gestionessin cursos de formació pels quals passarien multitud de desocupats. Aquests fons europeus també ajudaren a finançar iniciatives d'àmbit comarcal i local. A més, la burocratització del sistema i la descentralització de les competències no facilitava tampoc la consolidació d'aquest subsistema d'una manera eficaç.

Posteriorment, com a conseqüència de la signatura del primer acord tripartit de 1992 entre el Govern, els representants dels empresaris i dels treballadors i la creació del Forcem, va sorgir un tercer subsistema: la formació contínua per a empleats, finançada amb les quotes per a la formació professional d'empreses i treballadors.

Així doncs, dins de la nova realitat de la formació contínua, a finals de 1994, l'Institut va constituir la fundació privada Anespro, juntament amb la Cambra de Comerç i Indústria de Valls, per tal de fomentar la relació de l'Escola amb el món econòmic i empresarial de l'Alt Camp i la Conca de Barberà.

A la fi del segle xx, el DOGC del 10 de juny de 1998 publicava la nova denominació de l'Institut: Institut d'Educació Secundària Jaume Huguet – Antiga Escola del Treball.

Recordem que seguïem amb els tres subsistemes de formació professional: reglada, ocupacional i contínua. Aquest esquema de tres subsistemes, inèdit a Europa, va durar fins a l'any 2007, amb la creació del sistema de formació per a l'ocupació gestionat pel Servei Públic Estatal d'Ocupació.

La integració dels sistemes de la formació professional moderna té el seu origen en l'acord del Consell Europeu de Lisboa, el març de 2000 i les iniciatives comuni-

tàries posteriors. A Espanya es va abordar també un procés d'integració del sistema de formació professional.

La Llei orgànica 5/2002, de les qualificacions i de la formació professional, va suposar un pas transcendent en la formulació de l'actual sistema de formació professional a Espanya. Aquesta llei instituïa el Sistema Nacional de Qualificacions i Formació Professional (SNCFP) i consolidava la tendència de considerar la formació professional amb una visió sistèmica, comprensiva de tots els tipus de formació i estretament lligada al mercat de treball, relacionada amb les qualificacions professionals.

La Llei orgànica d'educació, 2/2006 (LOE), de 3 de maig és la llei orgànica estatal que regulava els ensenyaments educatius a Espanya en diferents trams d'edats, vigent des del curs acadèmic 2006-07.

Aquesta llei establia, en el seu preàmbul, que tenia com a objectiu adequar la regulació legal de l'educació no universitària a la realitat actual a Espanya (educació infantil, primària, secundària obligatòria, batxillerat, formació professional, d'idiomes, artístiques, esportives, d'adults) sota els principis de qualitat de l'educació per a tot l'alumnat, l'equitat que garantia la igualtat d'oportunitats, la transmissió i efectivitat de valors que afavorissin la llibertat, la responsabilitat, la tolerància, la igualtat, el respecte i la justícia, entre d'altres elements.

Pel que fa a la formació professional en el sistema educatiu (formació professional inicial), la LOE assentava les bases d'una formació professional dins del sistema educatiu, basada, com l'anterior LOGSE, en un esquema de famílies professionals i títols, encara que en aquesta ocasió relacionats amb el Catàleg Nacional de Qualificacions, igual que els certificats de professionalitat. Com a conseqüència d'aquesta dependència única, s'establien també les relacions entre les acreditacions emanades d'ambdós subsistemes i permetia un sistema de reconeixements mutus de les formacions desenvolupades sota la tutela de les autoritats laboral i educativa. D'aquesta manera, un certificat de professionalitat podia donar lloc a una convalidació en el sistema educatiu i la superació de mòduls professionals associats a títols de formació professional comportava el reconeixement en l'àmbit laboral d'acreditacions parcials o de les qualificacions associades. A conseqüència d'aquestes relacions entre títols i qualificacions professionals, es desenvoluparien programes com l'Acredita't i el Qualifica't (que actualment s'anomena Servei d'Assessorament i Reconeixement).

La formació professional en el sistema educatiu va ser regulada en el seu dia mitjançant el Reial Decret 1538/2006. Després d'aquest nou reial decret, s'introdueixen algunes novetats sobre el sistema anterior:

- La integració en l'ordenació de la formació professional dels mòduls professionals específics dels programes de qualificació professional inicial (PQPI), amb la intenció de pal·liar el dèficit clamorós que la LOGSE havia contret en generalitzar els ensenyaments de tronc comú fins als setze anys.

- Els cursos d'especialització dels cicles formatius, vinculats amb qualificacions professionals no integrades en els títols i amb la seva certificació oficial.
- L'ampliació de les possibilitats d'accedir als diferents nivells de formació professional (essencialment als cicles de grau mitjà i superior), a través d'una nova regulació de l'accés i admissió. La novetat més rellevant era la possibilitat d'accés directe als cicles de grau mitjà dels alumnes que superessin els mòduls obligatoris dels programes de qualificació professional inicial, fet que trencava una altra barrera del sistema de passarel·les.
- Les convalidacions i exempcions.
- La flexibilització de l'oferta formativa per garantir una millor adaptació a les demandes de l'entorn socioeconòmic.

A més, es recollien en aquesta norma altres disposicions en matèria de formació professional, com eren la formació professional a distància, la informació i orientació professional, la xarxa de centres de formació professional o la col·laboració amb el sistema universitari. D'aquesta manera, les ofertes de la formació professional en el sistema educatiu s'ordenaven de la següent manera:

- Els mòduls professionals específics dels programes de qualificació professional inicial.
- Els cicles formatius de grau mitjà.
- Els cicles formatius de grau superior.
- Els cursos d'especialització per als que ja disposessin d'un títol de formació professional.

També s'habilitava les administracions educatives per organitzar programes formatius que tinguessin com a objectiu formar les persones de més de disset anys, complerts l'any d'inici del programa, que abandonaven prematurament el sistema educatiu sense cap qualificació professional, per facilitar el seu accés a una activitat professional concreta. Aquests programes formatius es podien desenvolupar tant en la modalitat presencial com en alternança amb l'activitat en l'empresa.

Amb la Llei d'educació de Catalunya (LEC), ja arribem a la denominació actual de l'Institut Jaume Huguet. La LEC la va aprovar el Parlament de Catalunya el 2009 i es va publicar al DOGC el 10 de juliol d'aquell any. La llei desenvolupa i concreta les competències d'educació que té Catalunya en virtut de l'Estatut de Catalunya i es basa també en el Pacte Nacional per l'Educació, en el qual hi havia els grups parlamentaris de CiU, PSC, ERC i ICV-EUiA, que representaven una àmplia majoria de l'arc parlamentari en aquella legislatura. Després de la seva aprovació, més de cinquanta diputats del PP presentaren un recurs d'inconstitucionalitat davant el Tribunal Constitucional, ja que consideraven el model educatiu plantejat a la norma limitador dels drets lingüístics dels ciutadans de Catalunya i que no promovia un

model de societat oberta. El recurs està, encara ara, admès a tràmit i pendent de resolució. Tot i així, fins a la resolució del recurs, la llei continua vigent.

La LEC fa una aposta decidida per la modernització de la gestió dels centres educatius. Per donar satisfacció a aquest objectiu, el text dota d'autonomia els centres per poder tirar endavant el seu projecte educatiu propi adaptat al seu entorn. Els centres educatius han de tenir un projecte educatiu de centre (PEC) que contempli indicadors de progrés.

L'autonomia permet, al Centre, tenir marge de gestió del currículum (amb l'objectiu d'adaptar-lo al màxim a les necessitats dels alumnes), autonomia d'organització pedagògica (per millorar la capacitat de gestió de les aules i dels mètodes innovadors), així com de gestió de recursos humans (els llocs de treball docents es poden proveir a través de concursos generals, específics i sistemes de provisió especial) i econòmics (per poder decidir les necessitats de material basant-se en les necessitats del projecte educatiu).

Una altra de les apostes de la llei se centra en la figura de la direcció. Així, els directors d'escoles i instituts tenen la categoria d'autoritat pública. Per ser nomenats, els directors han de presentar un projecte de direcció en el qual s'ha de detallar la gestió del projecte educatiu de centre. A partir d'aquest enunciat, ja s'ha celebrat el primer concurs de selecció de directors que han accedit al nivell de directiu professional docent.

L'avaluació passa a ser un dels ítems clau de la llei, ja que es fa imprescindible per comprovar l'adequació dels resultats dels projectes educatius de centre als seus indicadors. La llei crea l'Agència d'Avaluació de l'Educació, una entitat que esmerça els esforços a avaluar els projectes educatius (entesa com a acompanyament) i també pot fer propostes a l'Administració competent per millorar els currículums generals.

La figura de mestre i professor queda reforçada amb la possibilitat de creació de cossos docents de la Generalitat que regulen l'accés per oposicions pròpies amb procediments específics, alhora que la llei manté els drets del funcionariat docent actual.

Així, el personal docent té la seva pròpia carrera professional, avaluada segons l'exercici professional docent, la recerca educativa, l'aportació al sistema, la formació permanent, els resultats d'aquesta formació aplicats a l'aula i, també, l'antiguitat. A partir, també, de la possibilitat de la carrera professional, ja s'han dut a terme dos processos selectius perquè el professorat pugui adquirir el nivell de catedràtic.

En l'escola concertada, la llei estableix un termini de tres anys a partir de l'entrada en vigor per homologar el sou del personal docent amb el de l'escola pública.

La Llei orgànica per a la millora de la qualitat educativa 8/2013, de 9 de desembre, anomenada popularment com a Llei Wert, i abreujada com LOMCE, és una llei de l'ordenament jurídic espanyol amb caràcter de llei orgànica. Just estem vivint els seus inicis d'implantació i només podem manifestar que està essent una llei molt polèmica. Podem analitzar els seus punts clau.

– Els models lingüístics:

La llengua castellana i la primera llengua estrangera es consideren troncal, però no les llengües autonòmiques cooficials, que seran matèria d'especialitat, encara que d'estudi obligatori. S'elimina, per tant, la immersió lingüística, que feia trenta anys que estava en marxa en algunes comunitats amb llengua cooficial com la nostra. S'estableix un mínim d'assignatures en les dues llengües oficials.

Un dels canvis més polèmics és que, si un alumne demana estudiar en castellà, la comunitat haurà de pagar el col·legi privat si no hi ha centres públics en aquesta zona. No obstant això, la llei estableix, finalment, que la Secretaria d'Estat d'Educació, Formació Professional i Universitats avançarà el cost d'escolaritzar en castellà en col·legis privats els alumnes que hagin triat aquesta llengua com a vehicular quan la comunitat autònoma no l'ofereixi en el sistema públic o el concertat, tot i que després ho recuperarà del finançament autonòmic.

Per a això, la memòria econòmica de la LOMCE es reserva un pressupost de cinc milions d'euros, que s'estimen necessaris per garantir aquest dret, si mil alumnes sol·liciten exercir-lo. Catalunya diu que en un any només ho han sol·licitat disset famílies.

– La segregació per sexe:

La llei elimina la prohibició de subvencionar les escoles privades que discriminen els seus alumnes per raó de sexe i les administracions podran concertar finançament de centres que eduquin separatament per sexes, sempre que no hi hagi discriminació entre l'alumnat.

En concret, la llei diu: «No constitueix discriminació l'admissió d'alumnes o l'organització de l'ensenyament diferenciat per sexes, sempre que l'ensenyament que imparteixin es desenvolupi d'acord amb el que disposa [...] la Unesco [...]. En cap cas, l'elecció de l'educació diferenciada per sexes podrà implicar per a les famílies, alumnes i centres corresponents un tracte menys favorable ni un desavantatge a l'hora de subscriure concerts amb les administracions educatives o en qualsevol altre aspecte.»

Tot això, malgrat que hi ha dues sentències del Tribunal Suprem que neguen la possibilitat que les escoles que segreguen per sexe rebin subvencions.

– Les avaluacions:

Entre les principals novetats que inclou l'avantprojecte de llei es troba la implantació d'avaluacions que dissenyarà el Ministeri d'Educació a escala estatal al final de primària, ESO i batxillerat, a més d'una prova a 3r de primària per a la detecció precoç de problemes d'aprenentatge en els alumnes. Els exàmens d'ESO i batxillerat seran necessaris per obtenir el títol i, en el cas del batxillerat, que els sectors crítics en diuen «revàlida», substituirà l'actual selectivitat.

Un altre dels canvis més notables afecta 3r d'ESO, ja que s'avancen a aquest curs els itineraris cap a l'FP i el batxillerat a través d'assignatures optatives. Aquestes dues vies estaran ja completament diferenciades a 4t d'ESO.

L'anterior llei educativa prohibia elaborar rànquings amb aquestes avaluacions per protegir el sistema d'educació i evitar que els centres competissin entre si. Alguns experts avisen que aquestes llistes afavoriran els col·legis amb bons resultats i farà que aquells amb pitjors notes en surtin mal parats.

– La religió i la seva alternativa:

Els alumnes podran cursar simultàniament religió confessional i una alternativa de formació en valors a primària i ESO, que es dirà, segons l'etapa, valors socials o culturals o valors ètics. Desapareix, per tant, educació per a la ciutadania, creada per la reforma de 2006.

Tant l'assignatura de religió com la seva alternativa seran avaluables i la nota comptarà per a la mitjana del curs «amb caràcter general», ja sigui per optar a una beca o per calcular el resultat de les proves externes d'avaluació, «com la resta de les assignatures».

– El batxillerat:

A batxillerat, només es podrà repetir una vegada per curs i excepcionalment dues vegades un mateix curs. Es passarà d'un curs a un altre fins a dos suspensos, dels quals els estudiants s'hauran de matricular novament. El batxillerat tindrà les modalitats de ciències, humanitats, ciències socials i arts, segons decideixin comunitats i centres.

Caldrà superar una avaluació final per obtenir el títol de batxiller, que versarà sobre troncats i específiques. El títol facultarà per accedir a l'educació superior, tot i que les universitats podran valorar més formació complementària i proves específiques.

– El nou perfil de director i més alumnes:

Els directors dels centres públics guanyen importància: hauran d'acreditar cinc anys de docència i un curs específic de formació. Podran fixar requisits i mèrits per als llocs de funcionaris docents i d'interins.

Les comunitats podran «excepcionalment» incorporar «experts» (no especifica si seran nadius) com a professors bilingües o plurilingües amb la formació i titulació requerida en cada cas.

A més, els docents s'enfrontaran a un altre problema: l'augment de la ràtio d'alumnes per classe, que s'ampliarà un 10%.

– La nova formació professional:

La nova llei crea una FP anomenada «bàsica», que consta de dos cursos i es destina a alumnes d'entre quinze i disset anys de segon o 3r d'ESO amb dificultats de progrés. És gratuïta, forma part de l'ensenyament obligatori i permetrà adquirir la qualificació professional mínima i optar al títol d'ESO. El Govern ha de regular les convalidacions i equivalències entre FP mitjana i superior i la resta d'ensenyaments.

– La supervisió del ministeri:

El Govern central fixarà els continguts de les matèries troncales de primària, secundària i batxillerat (per exemple, biologia i geologia; física i química, geografia i història; llengua, matemàtiques; idioma estranger). Per a gairebé totes les altres, les «específiques» (educació física, plàstica, música, entre altres), ha de fixar objectius i criteris d'avaluació; les autonomies han de fixar el temari concret en aquest cas.

Les autonomies perdran, per tant, capacitat de decisió sobre els continguts educatius, ja que la reforma educativa augmenta la capacitat del Govern central per fixar fins al 65% dels continguts dels ensenyaments mínims per a les comunitats amb llengua cooficial i el 75% per a la resta.

Suposo que la història ja en farà el seu examen corresponent, però voldria acabar amb la valoració que en feia el Marc Unitari de la Comunitat Educativa (MUCE):

És una autèntica contrareforma educativa imposada des d'una majoria absoluta cada cop més deslegitimada, tramitada d'esquena a la comunitat educativa i que atempta contra el model d'escola pública democràtica, laica, integradora i inclusiva que hem construït en els últims trenta-cinc anys.

Finalment, arribem a una darrera gran fita, el Ple del Parlament. En la sessió tinguada el 4 de juny de 2015, ha debatut el dictamen de la Comissió d'Ensenyament i Universitats referent al Projecte de Llei de formació i qualificació professional de Catalunya. Finalment, d'acord amb l'article 55.2 de l'Estatut d'Autonomia i amb els articles 112 i 113 del Reglament del Parlament, ha aprovat la llei següent: Llei de formació i qualificació professionals.

Aquesta llei té com a finalitat establir una regulació de la formació professional al llarg de la vida. Crea un marc orientat com a element estratègic per millorar el nivell de qualificació professional de les persones, per incrementar-ne l'ocupació i per impulsar la competitivitat de les empreses i regula la integració efectiva dels subsistemes de la formació professional.

En aquest context i en el marc del 90è aniversari, l'Institut Jaume Huguet, l'Escola del Treball de Valls, segueix sent el centre de referència dels ensenyaments que imparteix: ESO, batxillerat, cicles formatius, PFI i cursos d'accés a cicles. Està preparat per afrontar els nous reptes que els futurs canvis legislatius puguin aportar, sempre en benefici dels interessos formatius de la ciutat i de la comarca.